

ODWROCIĆ SIĘ (79) *vb pf*

się (48), się (31).

Pierwsze o jasne; -ó- (8), -o- (2); -ó- : -o- Mącz (1:2).

inf odwrócić się (10). \diamond *fut 1 sg* odwrócę się (4). \diamond *2 sg* odwrócisz się (4). \diamond *3 sg* odwróci się (8). \diamond *2 pl* odwróćcie się (5). \diamond *3 pl* odwrócą się (3). \diamond *praet 2 sg m* odwróciłeś się (1). \diamond *3 sg m* odwrócił się (15). *f* odwróciła się (5). \diamond *3 pl m pers* odwrócili się (9). \diamond *plusq 3 sg m* się był odwrócił (1). \diamond *imp 2 sg* odwróć się (1). \diamond *3 sg* niechże, niechaj się odwróci (2). \diamond *2 pl* odwróćcie się (3). \diamond *3 pl* niechaj się odwrócą (1). \diamond *con 2 sg m* byś się odwrócił (1) *RejZwierc*, by się odwrócił (1) *HistAl*. \diamond *3 sg m* by się odwrócił (3). \diamond *part praet act* odwróciwszy się (2).

Sł stp s.v. odwrócić; poza tym odwracić się, Cn brak, Linde XVI – XVIII w. s.v. odwrócić.

1. Wykonać ruch w bok lub do tyłu jakąś częścią ciała lub całą postacią (18) :

a. Ustawić się bokiem lub tyłem do kogoś lub czegoś; averti Vulg, PolAnt; avertere se Mącz; reverti PolAnt (17) :

odwrócić się od kogo (2): y odwrotziwłyzy fie trochę od nich płakał HistJóz C3; Mącz 487a.

Zwrot: »odwrócić się z zawstyżeniem« = zawstyżić się (1): Niechay fię prędko odwrócą/ z zawstyżeniem/ ktorzy mi mowią/ Ehey/ Ehey. (marg) O ludzkim nátrząfaniu to rozumie. (-) LatHar 179.

Przen (14) :

odwrócić się od czego (1): który [miesiąc] fkoró fye od fłóncá odwróci/ włyzytkę świátłość nátychmiałt tráci. OrzQuin Aav.

a) Rozgniewać się, pozostawić bez opieki [w tym: o Bogu (9)] (10) : ofiárowali ofiarę báltwánowi/ y kocháli fię w vczyńkach rąk fwoich. A Bog odwrócił fię [*convertit autem Deus*]/ y wydał ie áby fluzyli rycerftwu niebiełkiemu *Leop Act 7/42; WujNT Act 7/42, s. 424.*

odwrócić się od kogo (7): czáfem ábyś pokarał fłáleńftwá mego od wrociłeś fię ná chwilę odemnie RejPs 43; BibRadz Deut 23/14; RejPos 349, 349v; BudBib Ier 32/40. Cf Frazy.

Frazy: »fortuna się [od kogo] odwróciła« = szczęście przestało komuś sprzyjać (1): Y tego mię ftrách/ zem ták wiele záceniłá Fortunie/ co fię od nas dawno odwróciłá. GórnTroas 36.

»oblicze [czyje] się [od kogo] odwróciło« (1): tákci będzie że fię też od ciebie oblicze Páńskie nie odwróci [a te avertatur facies Domini]. Leop Tob 4/7.

b) Nie chceć wysłuchać [od kogo, od czego] (2) : Avertere se a sermone alicuius, Odwrócić fię od kogo/ nie chceć go słuchác. *Mącz 487a; pros mátko moiá/ bo nie odwrócę fię od oblicza twego [non avertere faciam faciem tuam]. BudBib 3.Reg 2/20.*

c) Nie chceć kogoś, odrzucić (1) : *OrzQuin G2 cf 4.a. Przen.*

b. Wykonać zwrot do tyłu, aby odejść (1) : A (ták) odwrócił fię [*et vertit se*]/ y poźdedł z gniewem. *BudBib 4.Reg 5/12.*

2. O rzece: zmienić koryto (1) : gdy zá domyłem y zá dowćipem ludzkim rzéká fię odwróci [*sit fluminis aversio JanStat 420*]/ tedy iedná z dziedzin onych/ to ielt/ przy którój zoftáie ftáré rzeczyfko/ włyzytkę y całą ma mieć włafność w rzéce/ w brzegách ftárój rzeki álbo potoká. *SarnStat 467.*

3. *Cofnąć się, odejść z powrotem; reverti HistAl (2) :*

Zwrot: »precz odwrócić się« (1): Powiadam ci to nędzniku vbogi abyś precz odwrócił *HistAl* C3v.

Przen [dokąd] (1) :

Zwrot: »odwrócić się sercem« = *chcieć wrócić, tęsknić do powrotu (1)*: Kthoremu [Bogu] nie chcieli być posłuszni oycowie náłfy/ ále zgárdzili/ y odwrócili się fercy swoimi [*aversi sunt cordibus suis*] do Egiptu *Leop Act* 7/39.

4. *Przestać, zaniechać; avertere se Vulg, Mącz, PolAnt; averti Vulg, PolAnt; respiscere HistAl; reverti Vulg; recedere PolAnt [w tym: z podmiotem osobowym (47), z podmiotem nieosobowym (10)] (57) :*

odwrócić się od czego (23): *Avertere se ab amicitia alicuius*, Odwrócić się od czyjegó przyjacielstwa. *Mącz* 487a; gdyby się odwrócił śpráwiedliwy od śpráwiedliwości swey/ [...] á(z) będzie żyć? *BudBib Ez* 18/24. *Cf Zwroty, W przen Zwroty.*

Fraza: »odwróci się pi(e)rzchliwość, gniew (pirzchliwości)« [*w tym: od kogo (2)*] = *aversus est furor Vulg, PolAnt; aversa est ira Vulg (4:3)*: nie odwróciła się pierzchliwość iego/ ále iefzcze ręká iego wyciągniona ielt *Leop Is* 9/11; Niechże się odwróci gniew twoy od nas *Leop Bar* 2/13, *Is* 9/16, 20, 10/4, *Ier* 4/8; *BudBib I* 349c marg.

Zwroty: »odwrócić się od grzechu (grzechow)« (3): *BiałKat* 23v; *RejZwierc* 5v; dofyć małz máiętności iefli się boiż Bogá/ á odwróciwszy się od grzechu [*recessevis ab omni peccato*] káždego/ Będziefz temu dofyć czynić co się podoba iemu. *BudBib Tob* 4/22.

»odwrócić się od (popędliwości) gniewu« = *averti a furore PolAnt [szyk zmienny] (2)*: Panie boże sił y załtępow niebieskich raczy się od gniewu odwrócić *WróbŻołt* 79/15; y odwróci się od popędliwości gniewu swego *BibRadz Ion* 3/9.

»odwrócić się od złości (a. złego, a. złościwości), od uczynkow złościowych« = *a malis respiscere HistAl, avertere se a malignitatibus Vulg; converti ab operibus malis, recedere a malo PolAnt [szyk zmienny] (7:2)*: odwroc się od złego a czyny dobrze *PatKaz III* 141; *HistAl* K2; *LubPs* T6; *Leop Bar* 2/33; nie służyli tobie/ áni się odwrócili od vczynkow złościowych swoich. *BibRadz 2.Esdr* 9/35, *Is* 59/15; Przezbożność człowieká przezbożnego szkódzić [!] mu nie będzie/ ktorego się kolwiek dnia od złości swoiey odwróci. *KuczbKat* 205; *BudBib 2.Esdr* 9/35, *Prov* 13/19.

W przen (8) : odwrocą się od twardego grzbietu swego [*avertent se a dorso suo duro*]/ y od złościwości swoich/ iż wspomioną ná drogę oycow swoich *Leop Bar* 2/33.

Fraza: »serce odwrócić się może« (1): zá ktorey [czystości] vtrácenim/ łáčno się ferce iego rofkołzą cíielefná zięte odmienić/ y od S. myśli odwrócić mogło. *SkarŻyw* 201.

Zwroty: »odwrócić się od [jakiej] drogi« = *reverti a via pessima Vulg; converti a via mala PolAnt [szyk zmienny] (6)*: Abowiemby było im lepiej/ nigdy nieuznać drogi śpráwiedliwości/ ánipli poznawczy iá/ odwrócić się od niey *KrowObr* 63; *Leop 4.Reg* 17/13; Káždy też niechay się odwróci od swey złey drogi/ y od niepráwości ktora ielt wręku ich. *BibRadz Ion* 3/8; Poznałem po was iż po śmierci moiey rychło się od tych drog odwróciacie/ nic dobrego nie będziecie czynić *BielKron* 45v; Iefli/ [...] nie będziefz mowił/ aby się odwrócił od niezbożney drogi swoiey/ á żyw był: on niezbożnik w złości swoiey vmrze/ ále krwie iego z ręki twoiey pátrząc będę. Co iefliże ty niezbożnemu obwieścisz/ á

on fię od niezbożności fwey/ y od złey drogi swoiey nie odwroci/ on ci we złości swoiey vmrze/ áles ty dużę swoię wyzwolił. *ReszPrz* 106.

»odwrocić się od myśli« (1): *SkarŻyw* 201 *cf* *Fraza*.

a. Odstąpić od jakiejś zasady (27) :

odwrocić się od kogo, od czego (2): Lepiei im było niepoznać drogi śpráwiedliwości/ niźli poznawłzy odwrocić się od one⁸⁰ [...] przykazania świętego *MurzHist* R4; *RejPos* 85.

Przen [od czego] (1) : Odwróciłzli fye Królu od tego Rzymfkiego Káplaná/ pewnie odwróciłz fye od pokoia/ y w pewny niepokóy y w rołtyrk z Królestwem twym wpádniesz. *OrzQuin* G2.

α. Odstąpić od Boga lub wiary (24) : Ale iefli fie odwroćicie/ [...] á odstápiwłly mnie fluzylibyscie Bogom cudzym/ y modłę im dawáli: wykorzenie was z zime moiey *Leop* 2.Par 7/19; *BibRadz Num* 11/4, 2.Par 7/19; (Lecz) po tych rzeczach nie zwrocił Iárowehám ze złey drogi fwey/ ále fię odwrócił [*sed reversus est*]/ y náczynił z póspolitego ludu ofiárownikow (do) wyłzek *BudBib* 3.Reg 13/33.

odstąpić od kogo, od czego (15): *KrowObr* 111; Zal mi izem Saulá pósthánówil Królem/ ábowiem odwrócił fie odemnie *BibRadz* 1.Reg 15/11, I 136a *marg*; *RejPos* 349, 350, 350v; *BialKat* 113v; *WerKaz* 296. *Cf* »od Boga się odwrócić«.

W przeciwstawieniach: »odwrocić się ... nawrocić, pość, przystać« (3): oni gdy iedząc/ będą náfyteni y vtyią/ odwroćą fie á poydą zá bogi cudzymi y będą ie chwálić *BibRadz Deut* 31/20, *Ios* 23/12; *HistHel* C2.

W charakterystycznych połączeniach: *od bałwanow odwrocić się, od chwały bożej* (2), *od wolej [czyjej]* (2); *dobrowolnie odwrocić się, szkaradzie*.

Zwroty: »od (Pana) Boga się odwrócić« (7): Ale iz Anyólow człęc/ á oboye pirwłlych ludzi [...] od Bogá y wolej yego fye odwróciłi/ háłkę bożá vtráciłi *KromRozm III* A7v, Bv; *SeklPieś* 31; *BielKron* 78v; *SienLek* 1v; *HistHel* C2; przeto że fię grzełząc dobrowolnie od Bogá odwrócił/ zá to też flufłnie Bogá ná wieki nie ogláda. *WysKaz* 22.

»odwrocić się nazad, na wstecz« (1:1): Opuścili Páná Izráelłkiego y dotykáli go/ y odwróciłi fie ná zad. *BielKron* 93v; *PowodPr* 29.

Szereg: »odwrocić się i (a) odstąpić« [*szyk 1:1*] (2): Odwróćie fię y odsłthępcie od Báłwanow wálznych *KrowObr* 111; *RejPos* 350.

W przen (3) :

Fraza: »odwroci się serce« (2): *RejPos* 350v; Lecz iefli fię odwróci ferce twoie [*avertit se cor tuum*] y nie vsłuchałz/ á zágnany będziełz/ y pokłóniłz fię Bogom cudzym/ y służyć im będziełz. [...] poginiećie *BudBib Deut* 30/17.

Zwrot: »daleko się odwrócić« (1): Niechayżeby ten to lud/ dobrze o tym wiedzyał. Żeś go ty łam moy Pánie/ ku łoby [!] náwrócił/ Ktory fie był dáleko/ od ciebie odwrócił. *HistHel* C2.

5. Zacząć się czymś zajmować (zamiast „obrocić się”) [*ku czemu*] (1) : Ano koniec przykázania iefł miłość z czyłtego ferca/ y łumnienia dobrego/ y wiary nieobłudney. [...] Od ktorých niektorzy odstázeliwłzy fię/ odwróciłi fię [*conversi sunt*] ku proznomowności *WujNT* 1.Tim 1/6.

Synonim: **4.a.α. odstąpić**.

Formacje współrdzenne cf WROCIĆ.

Cf **ODWROCENIE, ODWROCONY**

MM